

BASEL ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİNDEKİ TÜRKÇE YAZMA ESERLER

Turkish Manuscripts in Basel University Library

Yrd.Doç.Dr. Osman ÖZER*

ABSTRACT

Ottoman and European relations were not constructed only on wars. It is obvious that there are also cultural relations between the two civilizations. It is natural for the long lasting sovereignty of the Ottoman to create some studies in the West to understand the Ottomans. Hundreds of books written in Turkish are available in many European countries as a consequence of the attempt to understand the Ottomans. Switzerland is one of the countries with an extensive amount of Turkish manuscripts. Turkish, Arabic and Persian manuscripts brought from the Ottoman cultural geography are available in the libraries of Switzerland today. A catalogue was created in 2008 with the name “Arabische, türkische und persische Handschriften” about the handwritings in Zurich Library. However, a catalogue about the manuscripts in Basel University Library has not been created yet. The study aims at least informing the researchers who are interested in studying relevant topics in Turkey, about the manuscripts included in this catalogue.

Key words: Basel University Library, Turkish manuscripts, catalogue

ÖZET

Osmanlı Avrupa ilişkileri sadece savaşlar üzerine kurulmamıştır. İki medeniyet arasında kültürel ilişkilerin de olduğu aşikardır. Osmanlının uzun yıllar süren hükümranlığı Batının Osmanlıyı anlamaya çalışması konusunda birtakım çalışmaları ortaya çıkarması tabiidir. Osmanlıya anlamaya çalışmanın doğal sonucu olarak da Avrupa kütüphanelerinin çoğunda Türkçe yazılmış yüzlerce el yazması mevcuttur. Türkçe yazmaların yoğunlukta olduğu ülkelerden biri de İsviçre’dir. Bugün İsviçre kütüphanelerinde Osmanlı kültür coğrafyasından götürülmüş Türkçe, Arapça ve Farsça el yazmaları yer almaktadır. Zürih Kütüphanesinde bulunan el yazmalarla ilgili olarak 2008 yılında “Arabische, türkische und persische Handschriften” adıyla bir katalog

* Bingöl üniversitesi Fen edebiyat Fakültesi, osmanaga@gmail.com.

Basel Üniversitesi Kütüphanesinde (İsviçre) Yazma Eserler bölümünde Latin-Arap-Fars el yazmaları ile birlikte Türkçe el yazmalarını tesadüfen gördüm. Kütüphanede Arap alfabesi ile yazılmış yaklaşık 449 yazma eser var. Bu eserlerin isimleri bir katalogta toplanmış. Latince harflerle yazılı olan bu katalog bir belge niteliği dışında bir şey ifade etmemektedir. Zamanımın kısıtlı olması dolayısıyla tüm kitapların filmi alamadım sadece 1-2 eseri yerinde görerek filme aldım. Bu yazma eserlerin hepsinin teker teker elden geçirilmek suretiyle bir katalogunun yapılarak bilim âlemine duyurulması gerektiği inancıyla bu çalışmayı yaptım.

Amaç, Türkiye’de konuyla ilgili çalışma yapacak olan araştırmacıların en azından bu katalogta geçen yazma eserler hakkında bilgi sahibi olabilmesidir.

Katalog, A3 boyutunda çizgili bir defter bu defterin 231-268 numaralı sayfaları arasındaki 21 sayfada Arap harfleriyle yazılmış 449 yazma esere aittir. MI-MVI numaralı altı bölümden meydana gelmiştir. Bütün satırlar numaralı olmasına rağmen her numaranın karşılığında eser veya yazar ismi yoktur, boş durmaktadır.

Eser isimleri; Latin alfabesine göre bazen transkripsiyonlu olarak; önce yazar ismi, eser adı sonra da hangi dilde yazıldığı belirtilmiştir. Bazı eserlerin dili de yazılmamıştır. Mesela MVI 257, Yûsuf Nâbî MVI 267, MIII 141 Lamî Hüsni ü Dil yazılmış; fakat eserin dilinin Farsça mı yoksa Türkçe mi olduğu hususu belirtilmemiştir.

Bu kısa yazımızda sadece Almanca yazılmış katalogdaki eserleri tarayarak, Katalogun orijinaline sadık kalmak suretiyle sadece Türkçe yazma eserlerin isimlerini vermekle yetineceğiz.

<u>Kat. No</u>	<u>Müellifin Adı</u>	<u>Eserin Adı</u>
		MI
5	Fetâvâ-i Yahyâ Efendî	
6	Fetâvâ-i ‘Ali Efendî	Çatalganî
10	Sivâsî Muhammed Efendi	Terceme-i Tefsir-i Tibyân
12	Anonim	Tevârih-i Firûz Şâh
13	Mustafâ b. Şemseddîn El-Karahisârî	Lûgat El-Ahterî
14	İsma’îl b. İbrahim b. İsfandiyâr Çandar	Hulviyyât
17	Mahmûd b. Osmân b. Alî El-Lamî	Futûhü’l-Mucâhidîn Li- Tervîh-i Kulûbi’l-Müşâhidîn

MII

7a.b. Hûzendî	Ebû Müslim-Roman
12 Keskinzâde Şâmilî	Keskin
13 Şem`î	Saâdetnâme
20 `Alî Vâsi`î	Humâyunnâme
21 Nu`mân Hâfız, Debbâg-zâde	Tuhfetü`s-Sükûk
22 Ahmed Bicân	Envârü`l-`Aşikîn Ahmed Bicân
28 Ahmed Bicân	Dürr-i Meknûn
30 İbrahim Hakkı	Mâ`rifetnâme
33 Velî b. Yusûf	Mecmu`â-i Fetâvâ
38 `Abdulazîz Kara Çelebî-zâde	Zeyl-i Ravzatu`l-Ebrâr
39 Solak-zâde	Tuhfetü`z-zamân Fi-Tevârih-i Al-i Osmân

MIII

15 A N IV 29	(Türk)
16 15 A N IV 28	(Bayezid Selim, Salim)
32 Sâbit	Divân
33 Surûrî	Bahrü`l-Maârif
34 Anonim	
35 Yahyâ beg	Şâh û Gedâ
36 Kâşif	Divân
48 Lütfullah	1. Defter Der Kârimiyâ
53 Firişteoğlu	Ar./Tür. Sözlük
63 Hasan Ka`îmî-i Bosnavî	Divân
65 Halimî	Lügat Far./Tür.
66 Mustafâ Munîf	Divân
67 Katip Çelebî	Tuhfetü`l-Kibâr Fi- Esfâr El-Bihâr

70	Abdurrahman b. Abdullah el-Kuddusî	Tuhfetü'l-Mülûk
71	Antoloji	A) Seyfî
		B) Dahâ'î
		C) Kâzım Beg
75	Anonim	Tecvîdü'l-Kur'an
79	Anonim	Fetavâ
80	Şem'î	Şerh-i Bahâristân Far./Tür
82	Hibetullah b. İbrahim	Saâtnâme
89	Nişâncızâde	Miratü'l-Ka'inât
91	A) Ahmed b. Hasan el Amedî	Şerh-i Risâlet Fi-Usuli'd-dîn
	B)	El-Ahkam
92	Ahmed Hıfzî Mektûbî	Neticet-i Fetavâ
93	Anonim	Terceme-i Muhtasar-i Kudûrî
94	Tarîkatçı Emir Efendî	Islahu'l-Hediyeye
95	Ahmed b. Abdullah El-Bağdadî	Zubdetü'l-Asâru'l-Mevâhib Ve'l-Envâr
96	Anonim	Fevâ'id
99	Bursalı İsmâ'îl Hakkı	Lübbü'l-Lübb ve Sırrü's-Sırr
100	Havâî	Divan
101	Neş'et	Divan
104	Nedim	Divan Far./Tür.
106	A) Antoloji Ar.	
	B) Muhammed El-Voltak	Menâkıb-ı Seyyid Ahmed
	En-Nakşibendi El-Üsküdarî	El-Bedevî
110	Nahifî	Mevlûd En-Nebî
111	Mustafâ Neccârzâde-Rızâ	Divan
112	Şem'î	Şerh-i Gülistân Tür./Far.
113	İbrahim b. Süleyman El-Ezherî	Şerh-i Latîf Li-Tuhfetü'l- Şuhûdî Ar./Far./Tür.
	El-Eş'arî El-Ensarî	
114	Anonim	Tevfik Muvâfık

115 Antoloji	A)Niyâzî	Divan
	B) Hüdâ'î	Tarikatnâme Tür./Ar.
116 Fıtnat Hanım Zubeyde Binti		Divan
	Mehmed Es'ad	
118 Anonim		
119 Hüseyin Hüsnî Münecim-i Sanî		Zîc-i Hüseyin Hüsnî
120 Abdullah b. Tursun El-Tayalî		Fevâ'id
124 Nef'î		Divân
124 Anonim		Terceme-i Cevâm-i Ahkâm
126 El-Yahsubî		Es-Şifâ Bi't-Tarif Far./Ar./Tür
131 Anonim		Şeyh İlahî
132 Yusûf Efendî Nâbî		Hayriyye
133 Anonim		Gurrenâme
136 Nev'î		Netâyicü'l-Fünûn ve Muhâsin El-Umtun
139 Hamdî		Yusûf u Züleyhâ
140 Hüseyin Va'iz-i Kaşifî		Ahlak-i Muhsinî
141 Lamiî		Hüsn ü Dil
146 Şem'î		Bustân-ı Sadî
170 Abdulkadir el-Gilavî		Behçetü'l-Esrâr
180 Anonim		Leylâ u Mecnûn
181		Şerh-i Risâle-i Şeyh Necmeddin el-Kübrâ

MIV

1 Tefsir-i Tibyân
2 Abdurrahman b. Yusûf El-Aksarayî
8 Mehmed Râşid
9 Safî

MV

1 Alî b. Ebû Talib	Ar./Tür.
--------------------	----------

3 Sadideddîn El-Kasdigarî

4 Du'â-i Fâl-i Kalan

8 El-Farasisî

Ar./Tür.

12 Kazarû

20 Assızâde

25 Mahmûd Efendî

İbnu'l-Verdî

28 İbn-i

36 Seyyid Musâ

37 Yusûf Nâbî

MVI

5

Kitab-ı Mustakim

6

Evangelis Tür.

7 Ebû Suûd Efendi

Du'â-nâme

24 Mehmed Mevküfâfî

25 Firâseddîn

26 MAhmad b. Sadi El-Şan'a

30 Hüseyin El-Köklî

37 Vâsi' Alisi

38 El-Gazzâlî

39 Kınâlızâde

44b Lami'î

İbret-nümâ

60 Safî

78 Eşref Er-Rûmî

80 İsmail Hakkı

81 İbnü'l-Arabî

83 Zariî Baba

84 Aşık Paşa

Divân

86 Mustafa Rızâ Efendi (No: 86a,86b)

87

Salat u Elli Dört Farz

88	Es-Seyyid Osman	
89	Selim Baba	Burhan El- Arifîn
90		Amu`l-Hayat
91	Mehmed Ataullah El-Nakşibendî	
92	Nesimî	Divân
94	Nesimî	Divân
95	Nesimî	Divân
96	İsmail Hakkı	
97	Kaygusuz	
98	Nesefî, Muhyeddîn Attâr	Pendnâme
99	Nakşî Efendî	Balî Efendi, Seyfullah
101	Fuzûlî	
102	Mehmed Bahaeddîn Nakşîbendî	
103	Bektaşice	
143		Tür.
144	Sa`deddîn	
145	Veysî	
146	Yûsuf Nâbî	
147	Yûsuf Nâbî	
148	Nazmî-zâde	
149	Nazmî-zâde	
150	Nazmî-zâde	
151	Ahmed ‘Izzî-zâde	
152	Osman-zâde Ahmed Ta’ib	
153	Ahmed ‘Izzî Efendî	(Hatt-ı Mustafâ)
154	Resmî Ahmed Efendî	
155	Osman-zâde Ahmed Ta’ib	
158	Türk-Franz	1740 Tür.
159	Es’ad- Lemân-zâde	

160 Ahmed Vâsıf	
161 Alî b. Hüseyin	Kâtib-i Rûmî
166 Eş-Şirâzî	
167	
168 Abdî	Nasihatu'l-Hukûk
170 Kâfi Hasan Efendî	El-Aklisân
180 Nûh Efendî	Akrabadîn
187 Kemâlpaşâ-zâde	
190	Terâşiman Es-Sihah (Ar./Tür.)
196 Nimetullah b. Ahmed	Far./Tür.
197 Abdullatif b. Abdullah	
198 Kemâlpaşâ-zâde	Risâle-i Yâ'îye
200	
207 Muhammed b. Süleyman	Fuzûlî
208 Latîfi	
209 Latîfi	
218	
219	
233 Hâfis	
234 Feridüddin Attâr	Müfid
238 Hâfis	Divân
257 Yusuf Nabi	
239Safi	Şehr-engiz-i İstanbul
260 Nev'î-zâde Atâ'î	
261 Mehmed Esad Efendî	
266 Fazlî	Gül ve Bülbül
267 Yusuf Nabi	Münşeât-ı
268 Gâlib Dede	Divân
269	Yunûs Emre

270 İbrahim Râşid	
272	Mevlûd En-Nebî
318 Antoloji	
341 _Virâni Baba	Risâle-i Virân Abdâl
342	Risâle-i Virânî

KAYNAKÇA

Kaplony, Andreas/ Tobias, Heinzelmann (2008) Arabische, türkische und persische Handschriften / beschrieben von Tobias Nünlist unter Mitarb. von Andreas Kaplony und Tobias Heinzelmann.

ODABAŞ, HÜSEYİN./ ODABAŞ Z. YONCA (2008) “Osmanlı Yazma Eser ve Belgelerden Sanatsal Özellikleri ve Türkiye’de Geliştirilen Katalog Sistemlerinde Nadir Eserlerden Sanatsal Özelliklerine ilişkin Yaşanan Niteleme Sorunları” Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/2 Spring 2008.

ODABAŞ HÜSEYİN. (2011) “Osmanlı Yazma Eserleri ve Türkiye’de Yazma Eser Kütüphaneciliği” bilig, Kış/ 2011, Sayı 56; 143-164

Türkiye Yazmaları (2011).<https://www.yazmalar.gov.tr/koleksiyonlar>.

Yazma Eser Kütüphaneleri. (2011). <http://www.yazmakutup.gov.tr/>

Kütüphaneler (2011). <http://www.yazmalar.gov.tr/kutuphane>